

Culturele
ANBI

Grote Zaal
Deventer
Schouwburg

404de concert

Woensdag 6 oktober 2021, 20.00 uur

Oxalys

Toon Fret - fluit
Piet van Bockstal - hobo
Nathalie Lefèvre - klarinet
Pieter Nuytten - fagot

Jean-Claude Vanden Eynden - piano

Oxalys werd in 1993 opgericht door negen studenten van het Koninklijk Conservatorium van Brussel en ontwikkelde zich tot een flexibel en vooraanstaand kamermuziekensemble, met een uniek karakter en een uitstekende internationale reputatie. In 2018 werd het 25-jarig bestaan gevierd met een CD-box en drie verjaardagsconcerten.

Jean-Claude Vanden Eynden behaalde in 1964 op zestienjarige leeftijd de Derde Prijs bij het Koningin Elizabeth Concours en bouwde sindsdien aan een indrukwekkende internationale carrière.

Onze concerten worden mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van de Gemeente Deventer in het kader van een 'Kleintje Cultuur'

PROGRAMMA

Joseph Canteloube (1879-1957)

Rustiques, voor klarinet, hobo en fagot (1946)

Pastorale - Rêverie - Rondeau à la française

André Caplet (1878-1925)

Kwintet voor fluit, hobo, klarinet, fagot en piano (1898-1899)

Allegro - Adagio - Scherzo - Finale

PAUZE

Albéric Magnard (1865-1914)

Kwintet voor fluit, hobo, klarinet, fagot en piano in d, op. 8 (1894)

Sombre - Tendre - Léger - Joyeux

In de Franse muziekgeschiedenis is 1879 een belangrijk jaar. In Parijs kwam het tot een kleine revolutie op muziekgebied, toen vooraanstaande orkestmusici en professoren aan het conservatorium zich schaarden rondom fluitist Paul Taffanel en gezamenlijk protesteerden. Tot dan toe domineerden de strijkinstrumenten in de kamermuziekconcerten en Taffanel en collega's waren dat meer dan beu. Een opstand dus van blazers contra strijkers. Voor de verovering van de concertpodia werd de *Société de Musique de Chambre pour Instruments à Vent* opgericht, een zeer succesvol initiatief dat een niet aflatende stroom van nieuwe composities tot gevolg zou hebben, muziek exclusief voor blaasinstrumenten of in combinatie met bijvoorbeeld de piano. Het was in die begintijden natuurlijk niet te voorzien, maar inmiddels kan met recht gesteld worden dat met de oprichting van deze *Société* de basis werd gelegd voor de bloeiende en typisch Franse kamermuziektraditie voor blaasinstrumenten. Op de lange lijst van Franse componisten die schreven voor blazers prijken de namen van vele beroemdheden. Vandaag hoort u drie minder bekende parels uit het genre, waarvan twee uit die roemruchte begintijden.

Tegenwoordig geniet **Joseph Canteloube** eigenlijk alleen nog algemene bekendheid dankzij zijn *Chants d'Auvergne*, een omvangrijke liedcyclus geïnspireerd op de lokale volksmuziek.

Canteloube's familie stamde uit de Auvergne. Als kind maakte Joseph daar met zijn vader lange

wandelingen door de heuvels. Het landschap en de folklore zouden de belangrijkste inspiratiebron vormen voor zijn latere werk als kunstenaar, hoewel Canteloube zich wel degelijk ook verdiept heeft in de volksmuziek uit andere streken in Frankrijk.

In vroege werken met titels als *Dans la montagne* en *Chants populaires de Haut-Auvergne et Haut-Querey*, respectievelijk uit 1904 en 1907, was Canteloube's inspiratie al overduidelijk. Hoewel hij ook in andere genres zoals opera, instrumentale orkestmuziek en koormuziek componeerde, is de liedcyclus *Chants d'Auvergne* ongetwijfeld zijn magnum opus. Vanaf 1923 werkte de componist aan deze uitgebreide verzameling van kleurrijke en verfijnd georkestreerde volksliederen, die hij pas ruim dertig jaar later voltooidde, in 1955. 'Boerenliederen bereiken vaak het hoogste niveau van zuivere kunst, in gevoel en expressie zowel als in vorm', aldus Canteloube. Het hadden de woorden van zijn Hongaarse collega Béla Bartók kunnen zijn, die het aldus verwoordde: 'Naar mijn overtuiging zijn onze echte volksmelodieën zonder uitzondering ware voorbeelden van de hoogste artistieke volmaaktheid. [...] Zulke melodieën zijn klassieke voorbeelden van de manier waarop een muzikale gedachte bondig, beknopt en met vermindering van alles wat overbodig is, uitgedrukt kan worden.' We schrijven ca. 1925, toen ook Manuel de Falla (Spanje) en Ralph Vaughan Williams (Engeland) zich verdiepten in de eigen volksmuziek.

In *Rustiques* weerklinken Franse volksliederen in korte fragmenten en langere citaten. De opdrachtgever van deze muziek was de Franse overheid. Direct na de Tweede Wereldoorlog was er bij die overheid behoefte aan muziek die verwees naar de eigen, Franse identiteit.

De carrière van **André Caplet** begon veelbelovend. In 1900 won de negentienjarige student aan het conservatorium van Parijs een belangrijke prijs met zijn kwintet, het werk dat vanavond op het programma staat. Drie jaar daarna won hij met zijn cantate *Myrrha*

de Grand Prix de Rome, waarbij hij Maurice Ravel, die de derde prijs won, achter zich liet. De Grand Prix was gekoppeld aan een verblijf in de Villa Médicis in Rome, waar de winnaar geacht werd zich verder te bekwamen in de scheppende kunsten. Caplet verbleef in de Italiaanse hoofdstad tot 1904. Zijn interesse in orkestdirectie dreef hem daarna naar Duitsland, waar hij concerten van dirigenten Arthur Nikisch en Felix Mottl bijwoonde. Caplet raakte in deze jaren ook bevriend met Claude Debussy, die de Grand Prix de Rome in 1884 had gewonnen en het verblijf in Rome als een verbanning had ervaren. (Op de foto links Caplet, rechts Debussy.) De verschillen in persoonlijkheid waren groot, maar de wederzijdse waardering van deze scheppende kunstenaars zou een solide basis voor een jarenlange vriendschap blijken, die voor beiden ook in professioneel opzicht van groot belang was. Caplet oogstte als dirigent successen met zijn vertolkingen van Debussy's orkestwerken en Debussy profiteerde van Caplet's vakmanschap, die hem assisteerde bij de orkestratie van enkele van zijn composities (o.a. *Le martyre de Saint-Sébastien* en *La boîte à joujoux*). Caplet maakte daarnaast reducties voor piano van Debussy's orkestwerken *Children's corner*, *La Mer*, *La boîte à joujoux* en *Images pour orchestre*.

Van 1910 tot 1914 was Caplet als dirigent verbonden aan de Boston Opera. Hij introduceerde geregeld nieuwe Franse muziek bij het Amerikaanse publiek, daaronder uiteraard ook werk van Debussy. In 1914, net benoemd als *directeur musicale* van de Parijse Opera, meldde Caplet zich bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog voor actieve dienst. Hij diende onder andere in Verdun. Gasaanvallen aan het front schaadden zijn gezondheid dermate dat hij na de oorlog zijn activiteiten als dirigent noodgedwongen

terugschreefde en zich nog vrijwel uitsluitend aan het componeren wijdde. Wat begon met een eenvoudige verkoudheid, in 1925, zou voor Caplet's broze gezondheid uiteindelijk fataal blijken. De getalenteerde musicus overleed op 46-jarige leeftijd.

Caplet's compositorische werk is tegenwoordig grotendeels vergeten, uitgezonderd schaarse uitvoeringen van zijn *Le masque de la mort rouge* voor strijkkwartet en harp, en van zijn twee late meesterwerken *Épiphanie* voor cello en orkest en het oratorium *Le miroir de Jésus*. Van zijn rijke oeuvre aan liedkunst wordt helaas zelden nog iets vernomen.

Caplet's Kwintet werd op 30 maart 1900 in première gebracht in een concert onder auspiciën van de *Société Moderne des Instruments à Vent*. Caplet zelf vertolkte de pianopartij.

Het eerste deel *Allegro* is geschreven in sonatevorm, met een hoofd- en een neventhema, ontwikkeling, recapitulatie en een afsluitende coda. Een academisch ontwerp kortom, niet verbazingwekkend: Caplet was immers nog student toen hij dit werk componeerde. De muziek echter is allesbehalve academisch, dor of droog, maar juist erg aansprekend vanwege het opgewekte karakter en de prachtige harmonieën. Ook in het *Adagio* gebruikt de componist twee thema's om het geheel op te zetten, met als belangrijkste stemmen de piano en de klarinet. De basis van het levendige *Scherzo* is een gepunteerd rythmisch patroon waarop zich, in ABA-vorm, een dialoog tussen de blazers en de piano ontwikkelt. De *Finale (Allegro con fuoco)* is opnieuw in sonatevorm, echter minder strikt uitgewerkt dan in het openingsdeel en bovendien verrijkt met elementen uit de eerste twee delen van het kwintet, waardoor een fraaie samenhang ontstaat.

Albéric Magnard werd met een zilveren lepeltje in zijn mond geboren, zagezegd. Zijn vader was een succesvol schrijver, redacteur van *Le Figaro* en een welgesteld man. De jonge Albéric echter toonde al vroeg de voor hem zo kenmerkende eigenzinnigheid. Hij wilde op eigen kracht verder komen in het leven en koos, nadat hij zijn

rechtenstudie had afgerond, voor een toekomst als componist. Een meer dan opmerkelijke keuze aangezien Magnard nog nauwelijks blijk gegeven had van enig talent op muzikaal vlak. Na het bijwonen van een uitvoering van Richard Wagner's *Tristan und Isolde*, in 1886 in Bayreuth, was Magnard echter vastbesloten. Magnard's streven naar onafhankelijkheid was zo groot dat hij nauwelijks verbintenissen met anderen aanging. Zo bekostigde hij de publicatie en verspreiding van veel van zijn werken zelf, wat niet bijgedragen heeft aan de bekendheid ervan.

De Parijse drukte achter zich latend, trok Magnard zich terug op zijn Manoir de Fontaines in het landelijke Baron-sur-Oise, waar in 1914 Duitse soldaten zich op zijn grondgebied waagden. De componist beschoot de indringers, die met geweervuur reageerden en daarna Magnard's huis in brand staken. De componist, pas 49 jaar oud, kwam om en meerdere van zijn composities gingen op in de vlammen. Door dit onfortuinlijke vroege einde bleef Magnard's toch al bescheiden oeuvrecatalogus beperkt tot net iets meer dan twintig werken.

Magnard had al twee symfonieën en een opera op zijn naam staan toen hij aan het Kwintet voor piano en blazers begon. Het werk ging in 1895 in Brussel in première en is een buitenbeentje in Magnard's oeuvre, namelijk zijn enige compositie waarin blazers zo prominent figureren. Het Kwintet is een groots opgezet en uitgesproken romantisch werk, met veel wisselingen in atmosfeer. Drie van de blaasinstrumenten treden duidelijk naar voren: de klarinet in het tweede deel, de hobo in het derde deel en de fagot in het slotdeel.

405de Concert

Stichting Kamermuziek Deventer (opgericht 1954)
Dinsdag 27 oktober 2021, 20.00 uur

Quatuor Van Kuijk

Het jonge en veelbelovende Quatuor Van Kuijk speelt strijkkwartetten uit Beethoven's vroege, middelste en late periode.

programmatoelichtingen en recensies:

www.kamermuziek-deventer.nl